

Sygn. akt VII U 961/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2024r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

Protokolant: st. sekretarz sądowy Anna Bańcerowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 stycznia 2024r. w W.

sprawy J. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W.

o rekompensatę i wysokość kapitału początkowego

na skutek odwołania J. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W.

z dnia 1 września 2022 roku, znak: (...) - 2009

z dnia 4 sierpnia 2022 roku, znak: (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 4 sierpnia 2022 roku, znak: (...) w ten sposób, że przyznaje J. L. prawo do emerytury wraz z rekompensatą z tytułu pracy w warunkach szczególnych;
2. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 1 września 2022 roku, znak: (...) - 2009, w ten sposób, że do wyliczenia kapitału początkowego uwzględni J. L. okres odbywania zasadniczej służby wojskowej od 26 kwietnia 1979r. do 15 kwietnia 1981r.

UZASADNIENIE

J. L. w dniu 17 sierpnia 2022r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W. z dnia 4 sierpnia 2022r., znak: (...) i wniósł o uwzględnienie do wyliczenia emerytury lat pracy w warunkach szczególnych. W uzasadnieniu odwołania wskazał, że legitymuje się 20 letnim stażem pracy w szczególnych warunkach w następujących zakładach pracy:

- Przedsiębiorstwo (...) Handlu Zagranicznego (...) - od 1 września 1977r. do 31 sierpnia 1983r.,
- (...) Spółdzielnia Pracy ZESPÓŁ - od 1 września 1983r. do 31 marca 1989r.,
- (...) Spółdzielnia Pracy ZESPÓŁ Agencja (...) - od 5 kwietnia 1989r. do 31 września 1989r.,
- (...) Drukarnia (...) - od 15 grudnia 1999r. do 31 marca 2002r.,
- Oficyna (...) - od 17 czerwca 2002r. do 13 grudnia 2002r.,

- Zakład (...) - od 1 stycznia 2003r. do 31 marca 2004r.,
- Drukarnia (...) - od 1 kwietnia 2004r. do 31 sierpnia 2005r.,
- DRUKARNIA (...) sp. z o.o. - od 1 maja 2005r. do 30 czerwca 2010r.

We wskazanych miejscach pracy ubezpieczony był zatrudniony na stanowisku maszynisty offsetowego, co zostało potwierdzone w złożonych świadectwach pracy. Co prawda w dokumentach tych nie wskazano, że jest to praca w warunkach szczególnych, ale pracownik nie może ponosić odpowiedzialności za błędnie sporządzone dokumenty. Dalej J. L. podkreślił, że w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983r. Nr 8 poz. 43) w wykazie A, dział XI, poz. 4 wymienione jest drukowanie. Natomiast według Centralnego Instytutu Ochrony Pracy, zgodnie z Międzynarodową Kartą Charakterystyki Zagrożeń Zawodowych ((...)), praca na stanowisku maszynisty offsetowego jest specjalnością zawodu drukarza (odwołanie z 16 sierpnia 2022r., k. 3-4 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o jego oddalenie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., a uzasadniając swe stanowisko zacytował art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych, zgodnie z którym rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Ponadto organ rentowy wskazał, że zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Okresy pracy, o których mowa wyżej, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach (...) lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Ponadto, zgodnie z § 1 ust. 2 wskazanego wyżej rozporządzenia właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B. Odnosząc powyższe do okoliczności faktycznych rozpatrywanej sprawy, organ rentowy wyjaśnił, że ubezpieczony nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych do 31 grudnia 2008r., bowiem nie przedłożył świadectw wykonywania pracy w warunkach szczególnych albo świadectw pracy z adnotacją o pracy w warunkach szczególnych (odpowiedź na odwołanie z 8 września 2022r., k. 24 a.s.).

W dniu 13 września 2022r. J. L. złożył również odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 1 września 2022r., znak: (...) -2009 w przedmiocie ponownego ustalenia kapitału początkowego, w której organ rentowy odmówił uwzględnienia do wyliczenia kapitału początkowego okresu od 25 kwietnia 1979r. do 15 maja 1981r. z powodu braku dokumentu mogącego potwierdzić okres odbycia zasadniczej służby wojskowej, a także okresu od 5 kwietnia 1989r. do 10 września 1989r. z powodu nie spełnienia wymogów formalnych, gdyż na pieczęcie imiennej upoważnionego pracownika widnieje podpis innej osoby niż wynika to z treści pieczętki. Ubezpieczony wniósł o zmianę wskazanej decyzji i przyznanie mu prawa do rekompensaty przy uwzględnieniu okresów od 26 kwietnia 1974r. do 15 kwietnia 1981r. oraz od 5 kwietnia 1989r. do 31 września 1989r. (odwołanie z 12 września 2022r., k. 2 akt o sygn. VII U 1048/22).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., w uzasadnieniu przedstawił argumentację tożsamą jak w odpowiedzi na odwołanie od decyzji z dnia 4 sierpnia 2022r. (odpowiedź na odwołanie z 7 października 2022r., k. 8 akt o sygn. VII U 1048/22).

Zarządzeniem z 10 listopada 2022r. sprawa o sygnaturze akt VII U 1048/22 została połączona ze sprawą o sygnaturze akt VII U 961/22 celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia (zarządzenie z 10 listopada 2022r., k. 10 akt o sygn. VII U 1048/22).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. L., ur. (...), w okresie od 1 września 1977r. do 31 sierpnia 1983r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) Handlu Zagranicznego (...) na stanowisku maszynisty offsetowego w pełnym wymiarze czasu pracy. W międzyczasie od 26 kwietnia 1979r. do 15 kwietnia 1981r. obywał zasadniczą służbę wojskową. Po powrocie ze służby wojskowej nadal pracował jako maszynista offsetowy. Jego praca związana z obsługą maszyny drukarskiej polegała na zadrukowywaniu czystego papieru z dwóch stron. Ubezpieczony pilnował nasycenia druku, zakładał papier, blachę, cylinder dociskowy, dopasowywał kolor, a potem przepuszczał papier w całym nakładzie przez maszynę. Jeżeli druk był dwustronny, to odwracał również papier. Nie był kierowany do innych prac niż prace maszynisty offsetowego (świadczenie pracy z 29 kwietnia 2002r., zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 17 czerwca 2002r. - nienumerowane karty akt ZUS; książeczka wojskowa, k. 3-6 akt o sygn. VII U 1048/22; zeznania J. L., k. 64 verte – 65 a.s.).

W okresie od 1 września 1983r. do 31 marca 1989r. ubezpieczony był zatrudniony w (...) Spółdzielnia Pracy ZESPÓŁ w W. na stanowisku maszynisty offsetowego w pełnym wymiarze czasu pracy (świadczenie pracy z 31 marca 1989r., zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 21 czerwca 2002r. - nienumerowane karty a.r.). Kierownikiem był K. G.. Praca J. L. polegała na obsłudze maszyny drukarskiej, tj. na wykonywaniu tych samych czynności, co u pierwszego z pracodawców. Inną była tylko maszyna drukarska – dominant, na której ubezpieczony drukował materiały kolorowe, pudełka, kalendarze i ulotki. Czynności drukowania wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (zeznania J. L., k. 64 verte – 65 a.s.).

W okresie od 15 grudnia 1999r. do 31 marca 2002r. J. L. pracował w (...) Drukarnia (...) w W. na stanowisku maszynisty offsetowego w pełnym wymiarze czasu pracy. Jego praca polegała na przygotowaniu maszyny do druku, tj. napełnianiu jej farbą, zakładaniu blachy i bębna. Następnie ubezpieczony przystępował do drukowania. Robił to na maszynach drukarskich takich jak romayor i dominat (świadczenie pracy z 29 marca 2002r., zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 10 czerwca 2002r. - nienumerowane karty akt ZUS; zeznania świadka J. K., k. 64 verte a.s.; zeznania J. L., k. 64 verte – 65 a.s.).

Następnie od 17 czerwca 2002r. do 13 grudnia 2002r. J. L. był zatrudniony w Oficynie (...) w J. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku maszynisty offsetowego. Pracował na maszynach drukarskich romayor 914 i dominat 45C i zajmował się ich obsługą (umowa o pracę z 14 września 2002r., k. 54 a.s.; świadectwo pracy z 19 grudnia 2002r., k. 9 a.s.). W okresie od 1 stycznia 2003r. do 31 marca 2004r. pracował w Zakładzie (...) s.c. M. S., S. G. w W. na stanowisku maszynisty offsetowego w pełnym wymiarze czasu pracy (świadczenie pracy z 31 marca 2004r., k. 12 a.s.). Potem od 1 kwietnia 2004r. do 31 sierpnia 2005r. był zatrudniony w Drukarni (...) w W. na stanowisku maszynisty offsetowego w pełnym wymiarze czasu pracy (świadczenie pracy z 1 września 2005r., k. 10 a.s.). Natomiast od 1 maja 2005r. do 30 czerwca 2010r. pracował w DRUKARNIA (...) sp. z o.o. w W. na stanowisku maszynisty offsetowego w pełnym wymiarze czasu pracy (świadczenie pracy z 1 lipca 2010r., k. 14 a.s.).

W Zakładzie (...) s.c. M. S., S. G. w W., Drukarni (...), DRUKARNIA.PL (...). z o.o. w W. ubezpieczony pracował na maszynach drukarskich takich jak romayor, a następnie poli 725 (dwukolorowej). Zajmował się ich obsługą, nie wykonywał innych czynności poza czynnościami maszynisty offsetowego (zeznania J. L., k. 64 v. – 65 a.s.).

W dniu 29 lipca 2022r. J. L. złożył w ZUS wniosek o emeryturę wraz z rekompensatą (wniosek z 29 lipca 2022r. - nienumerowane karty akt ZUS). Decyzją z dnia 4 sierpnia 2022r., znak: (...), organ rentowy od 1 lipca 2022r. przyznał ubezpieczonemu emeryturę, której wysokość została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przy czym miała charakter zaliczkowy. W decyzji wskazano, że ostateczne ustalenie wysokości świadczenia nastąpi po przeliczeniu kapitału początkowego (decyzja ZUS z 4 sierpnia 2022r. - nienumerowane karty akt ZUS). W dniu 1 września 2022r. organ rentowy wydał decyzję znak: (...) - 2009 w

przedmiocie ponownego ustalenia kapitału początkowego, w której uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 16 lat, 9 miesięcy i 15 dni. Do obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego, który wyniósł 74,57 %, przyjął zarobki ubezpieczonego z lat 1981-1990. Kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999r. wyniósł 77.530,64 zł. Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresu od 25 kwietnia 1979r. do 15 maja 1981r., gdyż nie został wystarczająco udowodniony z uwagi na brak dokumentu mogącego potwierdzić okres odbycia zasadniczej służby wojskowej, tj. książeczki wojskowej lub zaświadczenia Wojskowej Komendy Uzuppełnień. Nie został uwzględniony także okres od 5 kwietnia 1989r. do 30 września 1989r., ponieważ świadectwo pracy dotyczące tego okresu nie spełnia wymogów formalnych - na pieczęcie imiennej upoważnionego pracownika widnieje podpis innej osoby niż to wynika z treści pieczętka (decyzja ZUS z 1 września 2022r. - nienumerowane karty akt ZUS).

Następnie organ rentowy w dniu 2 września 2022r. wydał decyzję znak:(...), w której przyznał J. L. emeryturę od 1 lipca 2022r. Wysokość świadczenia została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale bez uwzględnienia rekompensaty, gdyż ubezpieczony nie przedstawił świadectw pracy w warunkach szczególnych (decyzja ZUS z 2 września 2022r. - nienumerowane karty akt ZUS).

W dniu 19 kwietnia 2023r. Przedsiębiorstwo (...) Handlu Zagranicznego (...) S.A. wystawiło J. L. świadectwo pracy w warunkach szczególnych. Wskazano w nim, że J. L. w okresie od 1 września 1977r. do 31 sierpnia 1983r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace maszynisty offsetowego, prace drukowania i uszlachetniania druków wymienione w wykazie A dziale XI poz. 4 pkt 3 Zarządzenia nr 30 Ministra Handlu Zagranicznego z dnia 11 czerwca 1984r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu handlu zagranicznego (świadectwo wykonywania prac z w szczególnych warunkach z 19 kwietnia 2023r., k. 54 a.s.).

W dniu 20 kwietnia 2023r. (...) Spółdzielnia Pracy ZESPÓŁ w W. wystawiła J. L. świadectwo pracy w warunkach szczególnych, w którym wskazała, że J. L. w okresie od 1 września 1983r. do 31 marca 1989r. był zatrudniony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku maszynisty offsetowego, wymienionym w wykazie A dziale XI poz. 4 pkt 4 stanowiącym załącznik nr 1 do uchwały nr 80/83 Zarządu Centralnego Związku (...) z dnia 30 czerwca 1983r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach organizacyjnych Spółdzielczości Pracy (świadectwo wykonywania prac z w szczególnych warunkach z 20 kwietnia 2023r., k. 54 a.s.).

W dniu 1 czerwca 2023r. następcą prawnym pracodawców Zakładu (...) s.c. M. S., S. G., Drukarni (...) w W. oraz DRUKARNIA (...) sp. z o.o. w W. wystawił J. L. świadectwo pracy w warunkach szczególnych. Wskazał w nim, że J. L. w okresie od 1 stycznia 2003r. do 31 marca 2004r., od 1 kwietnia 2004r. do 31 sierpnia 2005r. oraz od 1 maja 2005r. do 30 czerwca 2010r. był zatrudniony na stanowisku maszynisty offsetowego stale i pełnym wymiarze czasu pracy i wykonywał prace drukowania i uszlachetniania druków, wymienione w wykazie A dziale XI pkt 4 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (świadectwo wykonywania prac z w szczególnych warunkach z 1 czerwca 2023r., k. 54 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie wymienionych dokumentów oraz w oparciu o zeznania świadka J. K. i zeznania ubezpieczonego.

Dokumenty - z uwagi na okoliczność, że ich treść jest spójna z tym, co zeznał ubezpieczony i świadek oraz ze względu na to, że nie były kwestionowane przez strony sporu - zostały ocenione jako wiarygodne. Wyjątkiem jest świadectwo pracy z 1 września 1989r., dotyczące zatrudnienia w P.S.P. Zespół Agencja (...), które – jak słusznie wskazał ZUS – nie zawiera podpisu pracodawcy. Pod wskazanym dokumentem, na pieczęcie znajduje się nieczytelny podpis poprzedzony dopiskiem „z up.”, którego nie można uznać za spełniający wymogi formalne. Wskazanego dokumentu, biorąc pod uwagę brak innych dowodów mogących potwierdzić ww. okres pracy, Sąd nie uwzględnił więc, oceniając że nie jest to wiarygodne i wystarczające źródło informacji o zatrudnieniu ubezpieczonego.

Zeznaniom świadka J. K. Sąd dał wiarę. Świadek z uwagi na pracę wraz z ubezpieczonym w tym samym okresie i u tego samego pracodawcy miał wiedzę o czynnościach, jakie wykonywał J. L. w (...) – Drukarni (...). Relacja świadka w

ww. zakresie jest spójna z tym, co zeznał ubezpieczony, dlatego brak było podstaw, aby nie uwzględnić jej, dokonując ustaleń faktycznych.

Zeznania ubezpieczonego Sąd ocenił jako wiarygodne z jedynym tylko wyjątkiem, dotyczącym pracy w (...) Spółdzielni Pracy Zespół Agencja (...). Okres zatrudnienia u wskazanego pracodawcy nie został wystarczająco udokumentowany, dlatego zeznania J. L. tego okresu dotyczące, jako niepotwierdzone innymi dowodami, nie stały się podstawą ustaleń faktycznych. Jednak w pozostałym zakresie to, co zeznał ubezpieczony, Sąd ocenił jako zasługujące na wiarę, gdyż opis prac realizowanych przez ubezpieczonego w poszczególnych okresach zatrudnienia potwierdził świadek oraz dokumenty, w tym przedstawione w toku postępowania sądowego trzy świadectwa pracy w warunkach szczególnych, których organ rentowy nie zakwestionował.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołania J. L. podlegały uwzględnieniu.

Regulacja dotycząca prawa do rekompensaty z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych, o którą ubiegał się J. L. została wprowadzona do ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (tekst jedn. Dz. U. z 2023r., poz. 164). Art. 2 pkt 5 tej ustawy zawiera definicję rekompensaty rozumianej jako odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Z kolei warunki jej przyznawania oraz sposób obliczenia określają art. 21 – 23 zamieszczone w Rozdziale III (...). Art. 23 stanowi, że ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę oraz że przyznawana jest ona w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W art. 21 ust. 1 ustawy wskazano natomiast, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Z art. 21 ust. 2 ustawy wynika zaś, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wskazywane art. 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty: 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej oraz 2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszącego co najmniej 15 lat. Z kolei w art. 21 ust. 2 tej ustawy została zawarta przesłanka negatywna, którą stanowi nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Może ona budzić wątpliwości, gdyż literalna wykładnia tego wyrwanego z kontekstu normatywnego przepisu może prowadzić do wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS. Do prawidłowej interpretacji tego przepisu konieczne jest jednak zastosowanie wykładni systemowej, która prowadzi do przepisu art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych, zgodnie z którym rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego. Z kolei z art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej wynika, że kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 roku. W tych okolicznościach warunek sformułowany w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na prace w warunkach szczególnych, obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Nabycie prawa do takiego tylko świadczenia stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty. Natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty (wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 maja 2017r., III AUa 2047/16, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 grudnia 2015r., III AUa 1070/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 września 2017r., III AUa 529/16).

W rozpatrywanej sprawie nie zachodzi negatywna przesłanka przyznania J. L. prawa do rekompensaty. Ubezpieczony nie miał przyznanego prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na prace wykonywane w warunkach szczególnych. Decyzją z dnia 4 sierpnia 2022r., znak: (...), przyznano mu zaliczkę na poczet emerytury w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, zaś w zaskarżonej decyzji została mu przyznana emerytura z tym, że nie wcześniejsza, a przyznawana po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Poza tym zaznaczyć należy, że J. L. - choć nigdy o takie prawo się nie ubiegał - emerytura wcześniejsza nie byłaby należna, a to dlatego, że ubezpieczony na dzień 31 grudnia 1998r. nie legitymuje się wymaganym od mężczyzn 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym. Wobec tego nawet, gdyby na wskazany dzień posiadał 15 – letni okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, to z powodu, o którym była mowa, nie mógłby uzyskać prawa do wcześniejszej emerytury.

W dalszej kolejności, celem ustalenia, czy ubezpieczonemu przysługuje prawo do rekompensaty, należało zbadać spełnienie przesłanek pozytywnych, o których była mowa. Analiza cytowanych przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, prowadzi do wniosku, że prawo do rekompensaty mają osoby urodzone po 1948r., które przed 1 stycznia 2009r. wykonywały przez co najmniej 15 lat prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podobnie jak przy ustalaniu tego okresu na potrzeby przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, tak przy ustalaniu prawa do rekompensaty, będą uwzględnione tylko te okresy, w których praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r., Nr 8, poz. 43) – zwane dalej rozporządzeniem w sprawie wieku emerytalnego, do którego należy się odwołać na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wskazuje bowiem w § 2 ust. 1, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W przypadku ubezpieczonego organ rentowy, wydając decyzję dotyczącą prawa do rekompensaty, nie uwzględnił żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych z uwagi na brak świadectw pracy w warunkach szczególnych. Rzeczywiście wraz z wnioskiem o przyznanie emerytury ubezpieczony nie złożył takich dokumentów, ale na etapie postępowania przed sądem udało się ubezpieczonemu uzyskać świadectwa pracy w warunkach szczególnych dotyczące zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) Handlu Zagranicznego (...), w (...) Spółdzielni Pracy ZESPÓŁ w W., w Zakładzie (...) s.c. M. S., S. G., w Drukarni (...) w W. oraz w DRUKARNIA (...) sp. z o.o. w W.. Natomiast dla potwierdzenia zatrudnienia w szczególnych warunkach u pozostałych pracodawców ubezpieczony nie przedstawił takich dokumentów. Dotyczy to pracy w (...) Drukarni (...) oraz w Oficynie (...) w J.. Powyższe, w ocenie Sądu, nie stanowi jednak przeszkody, by uwzględnić powyższe okresy jako okresy pracy w szczególnych warunkach. Wynika to z tego, że w sprawie o prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na wykonywanie pracy szczególnych warunkach – analogicznie w sprawie o prawo do rekompensaty - należy ustalić faktyczny rodzaj i zakres powierzonych do wykonywania czynności (obowiązków) pracowniczych i to one podlegają każdorazowo ocenie, a nie rodzaj stanowiska, jaki w dokumentach podał pracodawca. Ponadto, choć wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze powinno być stwierdzone przez pracodawcę w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze lub w świadectwie pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 roku, II UKN 598/00), to dokumenty te podlegają każdorazowo weryfikacji. To z kolei oznacza, że nawet jeśli pracodawca ww. dokument pracownikowi wystawił, to i tak podlega on kontroli ZUS i Sądu, i nie oznacza automatycznie, że praca w danym okresie była wykonywana w warunkach szczególnych. Z drugiej zaś strony, brak takiego dokumentu bądź jego wadliwości nie przesądza o tym, że praca nie była wykonywana w warunkach szczególnych. Kwestia ta każdorazowo podlega badaniu przy uwzględnieniu tego, jaki rodzaj prac faktycznie wykonywał wnioskodawca. Przy tym ważne jest, że w razie wszczęcia postępowania sądowego, toczącego się wskutek odwołania od odmownej decyzji organu rentowego w sprawie przyznania uprawnień do emerytury w wieku obniżonym (także w sprawie o rekompensatę), dopuszczalne jest przeprowadzanie wszelkich dowodów przewidzianych w kodeksie postępowania cywilnego.

W rozpatrywanej sprawie analiza zgromadzonych dokumentów oraz zeznań ubezpieczonego potwierdza, że podczas zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) Handlu Zagranicznego (...), w (...) Spółdzielni Pracy ZESPÓŁ w W., w Zakładzie (...) s.c. M. S., S. G., w Drukarni (...) w W., a także w DRUKARNIA. (...) sp. z o.o. w W. ubezpieczony pracował jako maszynista offsetowy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wykonywał zadania polegające na zadrukowywaniu czystego papieru z dwóch stron. W tym celu pilnował nasycenia druku, zakładał papier, blachę i cylinder dociskowy, dopasowywał kolor, a także, jeżeli druk był dwustronny, to odwracał papier. Czynności te realizował obsługując różne maszyny drukarskie, które zmieniały się w zależności od pracodawcy, dla którego pracował oraz wraz z upływem czasu. Mimo zmiany modelu maszyn, zakres zadań ubezpieczonego u ww. pracodawców był jednak taki sam. Ubezpieczony, aby uzyskać wydruk, musiał zajmować się kompleksową obsługą maszyny służącej do druku. Nie był przy tym kierowany do innych prac niż prace maszynisty offsetowego. Wobec powyższego Sąd nie miał podstaw, aby przyjąć inaczej niż wskazują przedstawione w toku postępowania świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Wedle tych dokumentów oraz współgrających z nimi świadectw pracy oraz zeznań ubezpieczonego, praca, którą ubezpieczony wykonywał w okresach: od 1 września 1977r. do 31 sierpnia 1983r. w Przedsiębiorstwie (...) Handlu Zagranicznego (...), od 1 września 1983r. do 31 marca 1989r. w (...) Spółdzielnia Pracy ZESPÓŁ w W., od 1 stycznia 2003r. do 31 marca 2004r. w Zakładzie (...) s.c. M. S., S. G. w W., od 1 kwietnia 2004r. do 31 sierpnia 2005r. w Drukarni (...) w W. oraz od 1 maja 2005r. do 21 grudnia 2008r. w DRUKARNIA. (...) sp. z o.o. w W., powinna zostać zakwalifikowana jako odpowiadająca pozycji 4 – drukowanie i uszlachetnianie druków, wymienionej w dziale XI (w przemyśle poligraficznym) Wykazu A stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8, poz. 43).

Jeżeli chodzi o pozostałe okresy zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku maszynisty offsetowego u pracodawców, którzy nie wystawili J. L. świadectw pracy w warunkach szczególnych, to jak już zostało wcześniej podkreślone, okoliczność braku ww. dokumentów nie przesądza o tym, że ubezpieczony w tych okresach nie pracował w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu, analiza zgromadzonych dokumentów, a także zeznań J. L. oraz zeznań świadka J. K. w odniesieniu do jednego ze spornych okresów zatrudnienia, potwierdza, że w okresach od 15 grudnia 1999r. do 31 marca 2002r. w (...) Drukarnia (...) w W. oraz od 17 czerwca 2002r. do 13 grudnia 2002r. w Oficynie (...) w J., ubezpieczony wciąż – podobnie, jak w okresach wcześniejszych - pracował jako maszynista offsetowy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy i zakres jego obowiązków nie zmienił się. Zmianie mogły ulegać jedynie maszyny, które obsługiwał, ale ich rodzaj (w każdym przypadku były to maszyny służące do druku) wciąż był taki sam. Ubezpieczony więc, aby uzyskać finalny produkt – wydruk, musiał realizować takie czynności, jak w poprzednich zakładach pracy, a mianowicie napelniał maszyny farbą, zakładał blachy i bębny maszyn, a następnie przystępował do drukowania. Nie wykonywał przy tym innych czynności. Wobec powyższego, okresy, o których mowa także powinny być uznane za okresy pracy w warunkach szczególnych. Praca, którą ubezpieczony wykonywał w tych okresach (od 15 grudnia 1999r. do 31 marca 2002r. oraz od 17 czerwca 2002r. do 13 grudnia 2002r.) na stanowisku maszynisty offsetowego odpowiada pozycji 4 – drukowanie i uszlachetnianie druków, dział XI (w przemyśle poligraficznym) Wykazu A stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Reasumując, zatrudnienie J. L. w warunkach szczególnych miało miejsce w okresach: od 1 września 1977r. do 31 sierpnia 1983r., od 1 września 1983r. do 31 marca 1989r., od 15 grudnia 1999r. do 31 marca 2002r., od 17 czerwca 2002r. do 13 grudnia 2002r., od 1 stycznia 2003r. do 31 marca 2004r., od 1 kwietnia 2004r. do 31 sierpnia 2005r., od 1 maja 2005r. do 31 grudnia 2008r., co daje łącznie ponad 15 lat i pozwala przyjąć, że ubezpieczony spełnił wymóg, o którym mowa w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych. W związku z powyższym Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. dokonał zmiany zaskarżonej decyzji z dnia 4 sierpnia 2022r. i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury wraz z rekompensatą, o czym orzekł w punkcie 1 wyroku.

Ubezpieczony, poza decyzją z dnia 4 sierpnia 2022r., zaskarżył również decyzję z 1 września 2022r., w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie uwzględnił do ustalenia kapitału początkowego okresów od 29 kwietnia 1979r. do 15 maja 1981r. oraz od 5 kwietnia 1989r. do 10 września 1989r. Ubezpieczony, wnosząc odwołanie, domagał się ich

uwzględnienia, przy czym na rozprawie w dniu 26 stycznia 2024r. oświadczył, że rezygnuje z zarzutu odnoszącego się do drugiego z tych okresów, gdyż nie jest w stanie przedstawić dodatkowych dokumentów (k. 64 a.s.). Wobec tego Sąd zarzutu tego szerzej nie analizował, choć w części obejmującej ocenę dowodów podzielił stanowisko ZUS co do braku możliwości uwzględnienia, jako wiarygodnego, świadectwa pracy z 1 września 1989r. Odnosząc się zaś do okresu odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej, należy zwrócić uwagę na książeczkę wojskową, którą ubezpieczony przedstawił w ZUS, a której kopię poświadczoną za zgodność z oryginałem, dołączył do odwołania. Wynika z niej, że od 26 kwietnia 1979r. do dnia 15 kwietnia 1981r. odbywał zasadniczą służbę wojskową i uwzględnienia takiego okresu domagał się w odwołaniu. Sąd, uwzględniając ww. dokument, ocenił iż brak jest podstaw do odmowy uwzględnienia żądania ubezpieczonego. Przy tym pamiętać należy, że okres służby wojskowej jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. (por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 czerwca 2016r., III AUa 881/15, LEX nr 2079173). Odbywanie zasadniczej służby wojskowej regulowane było przez ustawę z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2004r. Nr 241, poz. 2416). Zgodnie z treścią art. 108 ust. 1 tej ustawy obowiązującego w okresie od dnia 29 listopada 1967r. do 31 grudnia 1974r. i po zmianie od dnia 1 stycznia 1975r. - a zatem w okresie obywatela zasadniczej służby wojskowej przez odwołującego - okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zalicza się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy. Na podstawie art. 108 ust. 4 w/w ustawy wydane zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318). Rozporządzenie to obowiązywało do dnia 31 sierpnia 1979r. Zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia żołnierzowi, który podjął zatrudnienie stosownie do zasad określonych w § 2-4 (tj. w terminie 30 dni od dnia zwolnienia ze służby wojskowej zgłosił powrót do zakładu pracy), wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Treść powyższych przepisów wskazuje, że skoro czas odbywania służby wojskowej w warunkach określonych w tych przepisach, wlicza się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie, to okres ten należy zaliczyć do pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz.43 ze zm.). Do odbywania zasadniczej służby wojskowej należy bowiem stosować przepisy w brzmieniu obowiązującym w okresie jej odbywania. Takie stanowisko potwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 9 marca 2010r. (I UK 333/09) oraz w wyroku z dnia 25 lutego 2010r. (II UK 219/09), zaś Sąd Okręgowy prezentowane stanowisko w pełni podziela.

Ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) Handlu Zagranicznego (...), gdzie wykonywał pracę uznaną przez Sąd za pracę w warunkach szczególnych. W tym czasie początkowo obowiązywał przepis art. 108 ust. 1 ustawy z 1967r. o powszechnym obowiązku obrony PRL. Z dniem 6 sierpnia 1979r. odpowiednikiem art. 108 ust. 1 ustawy stał się art. 120 ust. 1. Stosownie do jego treści, pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Podkreślić należy, że za dopuszczalnością uwzględnienia w stażu pracy w szczególnych warunkach okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej przypadającego po dniu 5 sierpnia 1979r. opowiedział się w sposób jednoznaczny Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14 lipca 2016r. (III UZP 9/16, LEX nr 2086158).

Wobec powyższego okres służby wojskowej ubezpieczonego powinien zostać uwzględniony do wyliczenia kapitału początkowego w oparciu o art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale także powinien zostać zaliczony do stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych, gdyż ubezpieczony w ciągu 30 dni od zakończenia służby

wojskowej powrócił do wykonywania pracy maszynisty offsetowego w Przedsiębiorstwie (...) Handlu Zagranicznego (...).

Z powyższych względów Sąd Okręgowy, stosując art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 1 września 2022r. w ten sposób, że do wyliczenia kapitału początkowego J. L. uwzględnił okres odbywania zasadniczej służby wojskowej od 26 kwietnia 1979r. do dnia 15 kwietnia 1981r. (okres, na jakie wskazał ubezpieczony w odwołaniu), o czym orzekł w punkcie 2 wyroku.

sędzia Agnieszka Stachurska